

Salesiánská provincie Praha

Standardy kvality salesiánské práce

Přílohy

2019

OBSAH

Příloha 1: Základní salesiánské poslání.....	4
1.1. Úvod.....	4
1.2. Pojem „salesiánský“	4
1.3. Rámec salesiánského poslání v kontextu středisek	4
1.4. Odpovědnost za poslání.....	4
1.5. Klíčové pojmy	5
1.5.1. V církvi.....	5
1.5.2. Jak chápeme člověka.....	5
1.5.3. Být znamením a nositeli Boží lásky	5
1.5.4. Mladým	5
1.5.5. Zvláště nejchudším.....	6
1.5.6. Charisma	6
1.5.7. Preventivní systém	6
Příloha 2: Charisma – Salesiánský duch.....	7
2.1. Co to je.....	7
2.2. Zdroje charismatu – odkud se bere.....	8
2.3. Hodnoty salesiánského charismatu.....	8
2.3.1. Přednostní láska k mladým.....	8
2.3.2. Důraz na výchovu a celostní rozvoj	8
2.3.3. Citlivost na společnost, v níž mladí lidé žijí.....	9
2.3.4. Citlivost pro setkání s Kristem a s církví.....	9
2.3.5. Optimismus, odvaha a důvěra v mladé vycházející z křesťanského pohledu na člověka.....	9
2.3.6. Rodinnost a vztahy	9
2.3.7. Společný život a práce.....	9
2.3.8. Preventivní systém – uskutečnění salesiánských hodnot ve výchově	9
2.4. Síla a ovoce charismatu.....	10
Příloha 3: Obraz člověka, ke kterému chceme vést mladé	11
3.1. Úvod.....	11
3.2. Člověk podle Božího plánu a východiska našeho poznání.....	11
3.3. Kdo je tedy člověk	11
3.4. Duchovní dimenze.....	12
3.4.1. Hodnota člověka	12
3.4.2. Svoboda	12
3.4.3. Láska, solidarita.....	12

3.4.4.	Utrpení	12
3.4.5.	Smysl života	12
3.4.6.	Etika	12
3.4.7.	Kultura	13
3.4.8.	Vztahy	13
3.4.9.	Sexualita	13
3.4.10.	Krása	13
3.4.11.	Vztah k Bohu	13
3.5.	Fyzická dimenze	13
3.6.	Psychická dimenze	14
3.7.	Sociální dimenze	14
Příloha 4: Výchovně pastorační společenství a jeho kvality		15
4.1.	Zdroj a východiska	15
4.2.	Definice VPS	15
4.3.	Animace	15
4.4.	Struktura VPS	16
4.4.1.	Členové	16
4.4.2.	Animační jádro	17
4.4.3.	Rada VPS	17
4.5.	Kvality VPS	17
Příloha 5: Tři základní prvky preventivního systému		19
5.1.	Rozum	19
5.2.	Náboženství	19
5.3.	Laskavost	20

PŘÍLOHA 1: ZÁKLADNÍ SALESIÁNSKÉ POSLÁNÍ

1.1. Úvod

Tento text slouží jako pomůcka k uskutečňování a rozvoji první oblasti standardů kvality salesiánské práce a má napomoci k lepšímu porozumění vztahu mezi konkrétním posláním salesiánských zařízení a základním salesiánským posláním. Tím má také posloužit k tomu, aby lidé, kteří se podílejí na salesiánské práci v jednotlivých salesiánských zařízeních, mohli poznat, jak a nakolik se v těchto organizacích na poslání podílejí a jak na kolik se na něm mohou či chtějí podílet.

1.2. Pojem „salesiánský“

Pojmem salesiánský/á se chápe jako vztahující se k salesiánskému charismatu. Samotné charisma bude podrobněji popsáno ve zvláštní příloze. Primárně ho chápeme jako Boží dar mladým, který našel své vyjádření v činnosti sv. Jana Boska. Don Bosko tento dar Ducha sv. předal svým následovníkům a dále se předává ve společenství církve prostřednictvím lidí, kteří jsou otevření působení Ducha sv., především salesiánům a sestrám salesiánkám, a i dalším kteří jsou otevření působení Ducha a jsou jim volání ke společnému uskutečňování salesiánského charismatu. Předpokládáme, že tato otevřenost Duchu je vyjádřena v řeholním zasvěcení SDB a FMA, proto je považujeme za ty, kterým je salesiánské charisma přednostně svěřeno. Neoddělitelně ho však s nimi nesou i další lidé, kteří jsou otevření působení Ducha a předávají si toto charisma v církvi, v rámci salesiánské rodiny. Projevuje se zde mnohdy napětí mezi přednostní odpovědností za poslání spoluodpovědností laiků, kteří se salesiány společně poslání sdílejí.

1.3. Rámec salesiánského poslání v kontextu středisek

Formulace poslání vychází ze základních salesiánských dokumentů, především z úvodních článků salesiánských stanov a obsahuje klíčové pojmy, které určují význam tohoto poslání. Podstatné je správné porozumění klíčovými slovy a jejich společná reflexe, která má napomoci tomu, aby těmto pojmům rozuměli všichni členové týmů stejně. Tyto klíčové pojmy totiž používáme v dalších konkrétnějších formulacích poslání na jednotlivých místech či v jednotlivých dílech a je zásadní, abychom jim rozuměli ve shodě se základním posláním salesiánů a salesiánek.

Toto poslání je shodné pro celosvětové salesiánské kongregace SDB i FMA a je konkretizováno v dokumentech jejich nejdůležitějších orgánů – generálních kapitul. Na národní úrovni poslání konkretizují Organický projekt salesiánské provincie (OPP) a Organický projekt inspekce FMA (OPI) a jejich výchovně pastorační projekty. Na místní úrovni je poslání specifikováno v posláních jednotlivého místního díla a aktualizováno ve Výchovně pastoračním projektu komunity. Středisko je zpravidla součástí místního salesiánského díla a je jedním ze subjektů, který uskutečňuje Výchovně pastorační projekt komunity. Středisko má své poslání, které vychází z poslání díla a poslání uskutečňuje prostřednictvím svých programů.

Každá komunita salesiánů v Česku je součástí salesiánské provincie, která je odpovědná za naplňování salesiánského poslání v Česku. Komunity sester FMA tvoří inspekci, která je odpovědná za naplňování salesiánského poslání sester FMA v Česku. Své poslání uskutečňují prostřednictvím svých institucí a formulují ve svých dokumentech.

1.4. Odpovědnost za poslání

Základní salesiánské poslání v konkrétním místě je svěřeno salesiánské komunitě (salesiánů nebo sester salesiánek), která nese odpovědnost za jeho uskutečňování a rozvíjení. To se děje vždy ve spolupráci s dalšími lidmi, kteří toto poslání sdílejí nebo se na jeho uskutečňování na daném místě v různé míře podílejí (výchovně pastorační

společenství). Salesiánská komunita je tedy odpovědná za uskutečňování salesiánského poslání v konkrétním salesiánském středisku mládeže, farnosti, škole či jiném díle, které patří k místnímu dílu. Rovněž je odpovědná za sdílení poslání a odpovědnosti za něj v rámci VPS.

Základní poslání, jak je formulováno ve stanovách Salesiánů Dona Boska:

Posláním *salesiánské komunity* spolu s výchovně pastoračním společenstvím je být v *církvi znamením a nositeli Boží lásky mladým, zvláště nejchudším*. Uskutečňuje se specifickým způsobem, kterým pokračuje a je zpřítomňována zkušenost a *charisma* sv. Jana Boska. Tento specifický způsob se nazývá *preventivní výchovný systém*.

1.5. Klíčové pojmy

1.5.1. V církvi

Základním východiskem a motivem poslání je naše zkušenost s Bohem jako s Otcem, který svou dobrotu zjevuje skrze Ježíše Krista a sebedaruje se pro záchranu lidí, především mladých, malých a chudých. Tato zkušenost se přetváří do vztahu přátelství s Bohem a je zásadním způsobem vyjádřena ve křtu. Tato zkušenost nás zároveň integruje do církve jako Kristova těla, jehož jsme přirozenou součástí. Jednou z výzev pro nás je najít způsob, jak naše místo v církvi, ve které přirozeně jsme, integrovat do naší práce.

K salesiánskému poslání patří ukazovat mladým lidem církev jako dobré a přívětivé místo k životu. Církvi samotné pak chceme ukazovat způsob, jak církev utváříme jako salesiáni.

1.5.2. Jak chápeme člověka

Výše popsaná křesťanská zkušenost je rovněž východiskem, které určuje antropologii naší výchovy, tzn. i náš celkový pohled na *člověka jako osobu stvořenou a vykoupenou Bohem*, jejímž integrujícím prvkem je jeho spiritualita. Toto porozumění člověku také definuje naše chápání jeho nepodmíněné hodnoty a smyslu jeho existence, nezávislých na jeho výkonech a úspěšnosti. Z této antropologie pak vychází způsob, jak stanovujeme výchovné cíle a hodnoty a principy výchovných plánů. Základní prvky této antropologie jsou popsány ve zvláštní příloze.

1.5.3. Být znamením a nositeli Boží lásky

Podstatou salesiánského poslání je pojem být *znamením a nositeli Boží lásky* mladým.

Jádrem našeho poslání je napomoci mladým lidem k tomu, aby naplnili svůj život a rozvinuli potenciál, který je v jejich životech připraven k uskutečnění. Toto naplnění jejich života chápeme ve smyslu křesťanské antropologie, která vidí v duchovním rozměru člověka centrální a integrující složku osoby a přesahující zkušenost tohoto světa. Výchozím krokem našeho poslání je tedy ukázat mladým přesvědčivě jejich hodnotu, která je nepodmíněná, nezávisí na žádném jejich výkonu, ale je daná Bohem. Věříme, že naše svědectví o tom, že jsou milováni a důležití, je klíčovým prvkem jejich rozvoje. Jsme rovněž přesvědčeni o tom, že klíčovým prvkem je i jejich osobní zkušenost toho, že je Bůh miluje a přijímá je pro ně samé. Tuto zkušenost jim chceme zprostředkovat a nabídnout. Toto poslání můžeme autenticky naplňovat, pokud jsme Boží přijetí zakusili a sami jsme přesvědčeni o tom, že Bůh mladé lidi nepodmíněně miluje a aktivně působí při naplnění jejich života. Z toho vyplývá náš úkol přijímat je, pomáhat jim nacházet jejich hodnotu, ohlašovat jim, že jsou Bohem milováni, spoluvytvářet s nimi prostor pro jejich růst a doprovázet je přednostně pomocí výchovy, duchovních prostředků a dalších metod k naplnění jejich života.

1.5.4. Mladým

Mladí zde jsou jednak ti, se kterými uskutečňujeme naše poslání v jejich životech, ale oni sami svou mladostí naopak určují základní charakter a kvalitu naší činnosti. Pružnost, kritičnost, ochota ke změnám, radost, otevřenost, touha

po opravdovosti a radikalitě jsou charakteristiky, které patří k mladým lidem a patří k charakteru naší činnosti a charakterizují i naše týmy a výchovně pastorační společenství.

1.5.5. Zvláště nejchudším

Chudobou se myslí především zásadní obtíž dostat se k základním zdrojům nutným pro normální lidský rozvoj. Naše poslání *nás zavazuje* být citliví pro tuto chudobu mladých a hledat způsoby, jak ji odstraňovat a pomáhat mladým růst.

Chudoba však není jenom nedostatek, proti kterému je potřeba bojovat, je to také překvapivě i hodnota, na kterou ukazuje Ježíš v evangeliích, a která ukazuje, že bez blízkého vztahu k chudým, nemůžeme opravdově přijmout sami sebe, objevit opravdovou hodnotu člověka i přes jeho křehkosti a nedostatky, ani porozumět Boží solidaritě s lidmi. (Mt 5,4; 2Kor 8,9). Proto se v salesiánských dokumentech používá pojem chudoba, i když si jsme vědomi rizika stigmatizace, které tento pojem přináší.

1.5.6. Charisma

Je to základní charakter a styl salesiánského života a práce, který je inspirován Duchem sv. a nachází v něm svůj základní zdroj. Nazýváme ho také někdy salesiánským duchem. Jeho charakteristika je popsána ve zvláštní příloze.

1.5.7. Preventivní systém

Je to jednak typický styl práce a její metody, jednak i soubor vnitřní postojů a hodnot, které umožňují tuto práci dělat autenticky. Vychází ze salesiánského charismatu. Jeho charakteristika je popsána ve zvláštní příloze.

PŘÍLOHA 2: CHARISMA – SALESIÁNSKÝ DUCH

2.1. Co to je

Salesiánské charisma je také nazýváno salesiánským duchem.

- Je to charakter a styl života a práce, který vychází z inspirace Ducha sv. Charisma je Boží dar jako odpověď na potřebu lidí v konkrétní dějinné situaci. V případě salesiánského charismatu Bůh skrze disponibilitu Jana Boska odpovídá na nouzi mladých v Turíně v 19. století. Tento dar však není omezen na konkrétní dobu a místo, jak je vidět na rozšíření salesiánského charismatu na místa, kde může proměňovat životy mladých.
- Charisma se stává životním a duchovním stylem těch, kteří jsou jim osloveni a dávají se Bohu na jeho pozvání do služeb v tomto konkrétním stylu. Charisma se tak stává darem nejen pro potřebné mladé lidi, ale také pro ty, kdo jim na Boží pozvání slouží. Každý člověk, bez ohledu na to, jakou roli ve výchovně pastoračním společenství zaujímá, je charismatem obdarován, a to do té míry, do jaké je ochoten se s ním identifikovat a otevřít se mu.
- Je to vlastní styl myšlení, života a práce těch, kdo toto poslání přijímají a sdílejí. Nejde pouze o soubor technik a dovedností, ale o postoje a soustavu hodnot, které utvářejí jejich specifický styl života, práce a vztahů a tím utváří i jejich identitu a činí jejich práci, vztahy a život autentickými.
- Tato identita pak dává charakter naší činnosti na poli pastore, výchovy, sociální práce, sociální komunikace i všude jinde, kde pracujeme.

Žádná z hodnot, které jsou pro charisma důležité, není výhradně salesiánská, každou můžeme najít i jinde. Dohromady však tvoří originální styl, podobně jako je originalita mozaiky dána tím, jak jsou v ní jednotlivé kamínky poskládány, i když jsou tyto kamínky v obchodě dostupné každému. Pokud salesiánský duch přijde o nějakou důležitou hodnotu nebo rys, život jednotlivce nebo komunity se vyprázdní a zplání.

Jádrem, které tyto hodnoty integruje a dává jim život, je zaujetí pro mladé, inspirující a čerpající svou sílu z obrazu Ježíše Krista dobrého pastýře, který se stává ikonou a zdrojem pro salesiánské charisma. Ten miluje každého člověka, chce pro každého dobrý a naplněný život a přeje si, aby štěstí každého člověka trvalo bez konce. Jeho dobrota je citlivá především na malé a slabé a na ty, kterým se v životě nevede. Inspiruje lidi především laskavostí a přijímáním všech, přednostně hříšníků a chudých. Tento postoj není jen laciné gesto, ale je provázeno sebedarováním až k smrti na kříži.

Charisma tedy není jen metodika práce, ale je to i charakter života a prožívání víry a vztahu k Bohu. Je to Jeho působení, které inspiruje a utváří osobu a život toho, kdo se Mu otevřel. Mnoho lidí sdílí toto poslání a styl ve velké otevřenosti a nezištnosti, pro ty všechny je charisma něco velmi osobního. Někteří z nich svůj život zasvětili Bohu, odevzdali se mu, vzdali se některých životních jistot a vložili je Bohu do rukou. Vsadili svůj život na Boží kartu s nadějí, že Bůh je k tomuto životu volá a že se o ně postará. Proto je pro ně charisma něco existenčního, co přesahuje pouhou práci. Je to něco, co dává tvar životu každého jednotlivce, který se Bohu odevzdal, i celé komunity.

Z toho tedy vyplývá, že každý, kdo je zaměstnán v salesiánské organizaci, se nějakým konkrétním způsobem podílí na stylu práce, ale i na stylu života salesiánů, kterým dává tvar salesiánské charisma.¹

Charisma dává naší práci salesiánský charakter, dává ji osobitou hloubku a kvalitu a autenticitu. Zároveň je to zdroj jednoty mezi jednotlivými díly a programy, které jsou často pestré a rozdílné. Vytváří onen salesiánský duch, po kterém jsme se ptali na začátku vytváření salesiánských standardů. Charisma určuje nejen život a rozhodování jednotlivců, ale především život a rozhodování společenství, které je charismatem určeno.

¹ A toto někdy tvoří napětí mezi hranicí práce a života, se kterým se musíme neustále vypořádávat. Zaměstnanci musí dodržovat pracovní kázeň, předpisy, psychohygienu a nesmí práci brát příliš osobně, současně ale musí pracovat na poslání, které práci přesahuje a může být velmi osobní v rovině motivace; salesiáni toto poslání žijí každým okamžikem svého života, ale zároveň musí fungovat v pracovních-vztazích struktury střediska, být tahouny díla a zároveň dodržovat pravidla a jít sami příkladem.

2.2. Zdroje charismatu – odkud se bere

Salesiánské charisma získává svůj tvar a zkušenost v první oratoři sv. Františka Saleského na Valdoccu v Turíně založené Donem Boskem. Ta je základním vzorem a modelem. Ze zkušenosti Valdocca můžeme vyčíst všechny podstatné rysy salesiánského charismatu.

První oratoř není jen inspirací pro výchovný styl, metodikou práce, či souhrnem hodnot používaných při práci s mladými. Je to rovněž duchovní zkušenost Dona Boska, který osobně prožil, že Bohu na mladých lidech, zvláště chudých, záleží a že usiluje o to, aby se jim život vydařil. Zároveň Don Bosko zažil i to, že ho Bůh oslovil, vedl ho, pomáhal mu a ukázal mu zcela osobitý model prožívání společenství církve, pro kterou je důležité prostředí farnosti, školy, domova i hřiště. Tato jeho osobní zkušenost je zcela neoddělitelně vepsána do DNA salesiánského stylu práce a života

Základní prostor, který umožňuje, aby Duch sv. udržel charisma živé a funkční, je společenství křesťanů, kteří se pro něj vydávají svým zasvěcením ve službě – u nás jsou to především SDB a FMA – spolu s těmi, kdo se na uskutečňování salesiánského poslání podílejí. Předávat si ho mohou vzájemně jen živí lidé prostřednictvím svého svědectví, pomocí otevřeností Božímu působení a vedení a prostřednictvím dobrých vztahů a dialogu. Jde o to, aby celé společenství sdílelo otevřenost vůči Božímu působení. Tato otevřenost Božímu působení a vedení skrze Ducha sv. v církvi je nezbytnou podmínkou, který udržuje charisma živé.

Salesiánské charisma je totiž **dar Boha pro společenství lidí**, který prostřednictvím svého Ducha probouzí schopnosti a síly v jednotlivých lidech, inspiruje a motivuje je, aby své schopnosti společně a kreativně používali ve prospěch mladých lidí, zvláště těch, kteří jsou nějak znevýhodněni či mají ve svých životech menší šanci, jak dojít k naplněnému životu. Tak salesiánské charisma umožňuje naplňovat poslání být v církvi znamením Boží lásky mladým, zvláště nejchudším.

Jsme přesvědčeni, že na uskutečňování salesiánského charismatu se může podílet *každý člověk*, který je ochoten ve své práci užívat svých schopností pro nezištnou službu druhým, přednostně mladým a je otevřený Boží dobrotě spoluprací s lidmi, kteří vytvářejí církev v duchu salesiánského charismatu.

2.3. Hodnoty salesiánského charismatu

Salesiánské charisma vytváří svou vlastní strukturu hodnot, které dávají identitu salesiánskému životu a práci a jsou také východiskem pro kritéria hodnocení tohoto života i práce. V následujících odstavcích jsou tyto základní hodnot popsány.

2.3.1. Přednostní láska k mladým

Jde o základní rys, který dává salesiánskému stylu smysl i jeho charakter. Je to postoj, který dává přednost mladým a jejich dobru, oceňuje hodnoty mládí, který dokáže objevit v mladých lidech potenciál připravený k rozvoji a který zavazuje věnovat všechny síly a prostředky jejich rozvoji a prospěchu. Tento postoj je inspirován postavou Krista Dobrého pastýře.

2.3.2. Důraz na výchovu a celostní rozvoj

Zaujetí pro mladé lidi se projevuje v úsilí o jejich rozvoj ve všech oblastech jejich života. Každé věnujeme osobitou pozornost s přesvědčením, že integrující roli hraje duchovní povaha lidské osoby. Základní inspirací pro lidský rozvoj je osoba Ježíše Krista. Při své službě využíváme vhodně pedagogiku, sociální práci, pastorační a další nástroje, o kterých usoudíme, že jsou vhodné. Jsme citliví na sociální situaci mladých, na jejich křehkosti a zranitelná místa. V práci pro jejich rozvoj se neorientujeme jen na přítomnou skutečnost, ale jsme otevření i dimenzi věčného života.

Zároveň je salesiánské charisma citlivé na hodnoty společnosti a rozvoj spravedlivého světa. K tomu patří uznání hodnot, jako jsou pracovitost, zodpovědnost, důslednost, práce, sebeovládání apod.

2.3.3. Citlivost na společnost, v níž mladí lidé žijí

Mladí lidé jsou částí společnosti, která reaguje nejrychleji a nejcitlivěji na společenské a kulturní změny. Proto je důležitá naše citlivost na znamení doby, dynamiku a hodnoty ve společnosti a v kultuře, ve které žijeme.

Pro salesiánský styl je důležitá tvořivost a pružnost, se kterými hledáme účinné prostředky pro rozvoj mladých v konkrétních společenských podmínkách. K této pružnosti zároveň patří pravidelné plánování a ověřování, zda se při hledání nových prostředků práce nevytratily podstatné prvky salesiánského charismatu.

2.3.4. Citlivost pro setkání s Kristem a s církví

Práce v salesiánském stylu se vždy nachází uprostřed církve – společenství lidí, kteří jsou spojeni, inspirováni a proměňováni Ježíšem Kristem a jeho mocí. Proto je salesiánské prostředí místem, kde je zřejmé, že je Bůh důležitou osobou v životě lidí. Cílem je vytvářet v salesiánském prostředí příležitost pro setkání mladých s Kristem a s Církví.

Pro salesiánský styl je typické napětí vyplývající ze skutečnosti, že salesiánské prostředí je pevně spjato se společností, ve které se nachází jejíž je součástí, a zároveň stejně pevně spojeno s církví, jejíž je neoddělitelnou součástí.

2.3.5. Optimismus, odvaha a důvěra v mladé vycházející z křesťanského pohledu na člověka

Jsou to rysy, které dávají salesiánskému stylu jeho dynamický charakter. Jsou zakotveny v křesťanské naději a v důvěře v Boží podporu a pomoc. Zde se zároveň inspirujeme samotnými mladými lidmi.

2.3.6. Rodinnost a vztahy

Jde o stěžejní rys salesiánského stylu. Heslovitě připomínáme hodnoty, které sem patří:

- Citlivost a otevřenost vztahům, přijetí
- Přívětivost, laskavost
- Spontánnost, veselost, humor
- Přátelství, bratrství, otcovství
- Dobrota, úcta, trpělivost
- Ochota udělat první krok a vyjít vstříc
- Solidarita – ochota o vše se dělit
- Velkorysost
- Citlivost v dobro mladého člověka a víra v něho

2.3.7. Společný život a práce

Je základní kvalita, bez které nelze vůbec uskutečňovat salesiánský styl v pravém slova smyslu. Život salesiánské komunity je jádrem, kolem kterého se rozvíjí salesiánské dílo a je komunitou animováno. Společnou práci a život nese výchovně pastorační společenství, o kterém pojednává samostatná příloha.

2.3.8. Preventivní systém – uskutečnění salesiánských hodnot ve výchově

Je to charakteristický projev salesiánského ducha. Věnuje se mu samostatná kapitola, proto ho zde popíšeme velmi stručně:

- Je praktickým uskutečněním salesiánského charismatu
- Je to syntéza pedagogiky, pastore a spirituality
- Je to norma salesiánské výchovné a pastorační činnosti
- Je to norma pro prožívání spirituality
- Je to mezičlánek mezi obecným posláním a konkrétní metodikou

- Určuje naši aktivní a vztahovou přítomnost mezi mladými
- Určuje i styl vztahů v salesiánské komunitě a ve VPS

2.4. Síla a ovoce charismatu

Jsme si vědomi, že naše síly jsou limitovány, nemáme pod kontrolou okolnosti, v nichž se nacházíme, a v naší činnosti vždy respektujeme svobodu mladých lidí. Síla charismatu jako síla působení Ducha sv. se tedy projevuje i v tom, že je větší než naše osobní schopnosti, a v tom, že síla společně prožívaného ducha dokáže přitáhnout mladé a pomoci jim překonat jejich limity a nesvobody. Věříme rovněž, že v celém prostoru naší práce v salesiánském duchu je přítomen Bůh, aby s naší pomocí uskutečňoval svůj záměr. Jeho největší zájem totiž je, aby se mladým lidem život vydařil a aby ho mohli žít bez konce. Naším úkolem je být citliví na jeho působení, brát ho v úvahu a spolupracovat s ním. Pak bude ovoce naší práce přesahovat míru našich sil.

Účelem, proč je salesiánské charisma zde, je vždy víc než pouhá prevence patologických jevů. Jeho cílem jsou hlubší vztahy, naplněné a krásné životy a také především lepší a hezčí svět naplněný podle Božího projektu, třeba jen v omezeném prostoru naší služby.

PŘÍLOHA 3: OBRAZ ČLOVĚKA, KE KTERÉMU CHCEME VÉST MLADÉ

3.1. Úvod

Základní charakteristika salesiánské práce je výchova. Ta předpokládá doprovázení a vedení dítěte určitým konkrétním směrem. Don Bosko říkal, že chce „vychovávat dobré křesťany a poctivé občany“. Měl tím na mysli lidskou i křesťanskou dimenzi člověka.

Pokud my chceme společně doprovázet mladé lidi v jejich rozvoji, potřebujeme si ujasnit, jaký je obraz člověka a jeho charakteristika, ke kterému chceme směřovat a podporovat rozvoj dětí a mladých lidí.

3.2. Člověk podle Božího plánu a východiska našeho poznání

Don Bosko chápe svůj úkol vychovávat jako Boží povolání. Stejně tak salesiáni a ti, kdo nesou salesiánské charisma, vnímají své působení jako Boží pozvání, obdarování a jako účast na projektu Boha, který tímto způsobem projevuje péči o děti mladé, zvláště ty nejpotřebnější.

Tedy i obraz člověka a ideál, ke kterému směřujeme, vychází z Božího záměru s člověkem, z Božího pohledu, s kterým člověka stvořil. Proto je důležitým východiskem salesiánského pohledu na člověka křesťanská antropologie. Ta vychází z Božího zjevení člověku – z Bible a z toho, co o tomto tématu na základě studia řekli ti, kdo se Božím pohledem na člověka zabývali v církvi.² Proto (jako společenství, které koná svou výchovnou službu v rámci církve) nás zajímá a je pro nás zavazující pohled církve na člověka.

Zároveň věříme, že to, jak je člověk utvořen Bohem, lze poznat i rozumem a na podstatných lidských charakteristikách se shodneme s lidmi, kteří jsou otevřeni lidským hodnotám a sdílejí salesiánské poslání. Proto se inspirujeme i dalšími pohledy, které doplňují Boží pohled na člověka, jak je poznáváme skrze Bibli a církve – inspirujeme se filozofií, vědami o člověku i uměním.

Pohled na člověka, který je představen v následujícím textu, je inspirován křesťanským východiskem a chce ho naplnit. Zároveň ho chceme popsat tak, aby byl srozumitelný i tomu, kdo tato východiska z Bible nečerpá.

Vzhledem k tomu, že toto téma obvykle popisují velmi obsáhlé texty, omezí se tento text pouze na seznam oblastí, kterých je potřeba si všimnout a zohlednit je při stanovování výchovných cílů, a které bude třeba postupně doplňovat a upřesňovat podle aktuální potřeby.

Cíl výchovy by měl zahrnovat všechny rozměry člověka. U jednotlivých dimenzí jsou popsány oblasti, které je potřeba zohlednit při stanovování cílů naší pastorace. Na jednotlivé dimenze člověka klademe různý důraz v závislosti na konkrétní situaci mladého člověka, ale všechny by měly být reflektovány. Oblast spirituální vidíme jako specifickou pro lidskou osobu a proto ji věnujeme více pozornosti.

3.3. Kdo je tedy člověk

Člověku rozumíme jako bytosti, ve které můžeme objevovat různé dimenze. Vycházíme z popisu čtyř základních dimenzí – *tělesné, duševní, sociální a duchovní*. Zvláštní místo mezi nimi má duchovní charakter člověka, který není jen jedna z dimenzí, ale je základem lidské osoby, integruje v sobě všechny ostatní dimenze a dává jim jejich specifický lidský charakter, který je odlišuje od ostatních bytostí. Duchovní dimenze také dává jednotu a střed celé osobě. Můžeme říci, že každá z ostatních dimenzí v sobě osahuje i duchovní rozměr a duchovní charakter můžeme najít v dimenzi psychické, sociální i tělesné. Ostatně všechny dimenze se vzájemně prostupují a ovlivňují, takže tvoří jeden nedělitelný celek.

² Tím máme na mysli jednak teologické bádání (především teologickou antropologii) a jednak učitelský úřad církve (magisterium), které vydává v různé míře závazné výroky.

3.4. Duchovní dimenze

Duchovní dimenze dává základní charakter lidské osobě. To, co člověk je, a čím se může stát, bez ohledu např. na své omezení, je projevem ducha. Vzor pro sebeuskutečnění člověka je Bůh. Bible říká, že Bůh stvořil člověka ke svému obrazu. Člověk se tedy nerozvíjí svévolně, ale dorůstá ke svému naplnění podle Božího vzoru. Ve stručnosti načrtne oblasti, které k duchovní dimenzi patří:

3.4.1. Hodnota člověka

Člověk a jeho život má nepodmíněnou hodnotu, a to od početí do smrti. Tato hodnota se nedá redukovat na výkony v oblasti pracovní, etické či jiné. Tato hodnota spočívá právě v přítomnosti duchovní dimenze, kterou křesťanský pohled odvozuje od skutečnosti, že člověk je stvořen k Božímu obrazu. Z této hodnoty vyplývá nutnost respektu ke každé lidské bytosti bez ohledu na její další vlastnosti či výkony.

3.4.2. Svoboda

Je podstatnou kvalitou, která patří k duchovní dimenzi. Je to schopnost utvářet vlastní život na základě svých vlastních rozhodnutí. Svoboda vytváří prostor pro sebeuskutečnění možností, které jsou v člověku potenciálně přítomny.

3.4.3. Láska, solidarita

Základní duchovní charakteristikou člověka je jeho schopnost se nezištně vztahovat k druhým lidem – milovat. Schopnost lásky patří k základním duchovním principům člověka a naplnění člověka podstatně závisí od jeho schopnosti správně milovat. S tím souvisí i vzájemnost s ostatními lidmi, především s těmi v nouzi, kterou nazýváme solidarita. Schopnost milovat a potažmo solidarita jsou v jádru integrity lidské osoby a jsou základní činitelem její zralosti.

3.4.4. Utrpení

Přestože utrpení není chtěnou oblastí v lidském životě, nedá se od něj oddělit. I když nedokážeme beze zbytku odpovědět na otázku po smyslu lidského utrpení, víme, že člověk může z mnoha druhů utrpení vytvořit zdroj svého růstu a cesty ke zralosti, stejně jako může být lidské utrpení příčinou lidské zkázy. Tato ambivalence nás vede k tomu, abychom lidské utrpení nevynechávali z pole výchovy a zahrnuli jej do doprovázení mladých jako důležité téma, kterému čelí každý člověk a které vytváří velkou výzvu v duchovní oblasti.

3.4.5. Smysl života

Souvisí s přesazností lidského života a určuje konzistenci lidských rozhodnutí. Někteří ho považují za základní podmínku ke schopnosti rozvoje a překonávání překážek v životě. Sebeuskutečnění člověka znamená postupné uskutečňování jeho ideálního já podle pozvání a vzoru, který nabízí Bůh ve svém zjevení, v Ježíši Kristu. To předpokládá hledání své životní cesty a poslání. Celá tato cesta se v křesťanské terminologii nazývá *povoláním*.

3.4.6. Etika

S lidskou svobodou souvisí i schopnost rozlišovat dobro a zlo a jednat dobře nebo špatně. S tím souvisí soustava hodnot, podle kterých se rozhodujeme a kultivace svědomí. Tyto hodnoty vycházejí z křesťanského pojetí člověka. Ve výchově jsou hodnoty a etika klíčové, proto je potřeba důkladně reflektovat křesťanský obraz člověka a křesťanskou etiku, aby pedagogické cíle směřovaly k vydařenému životu mladých.

3.4.7. Kultura

Se svobodou souvisí i schopnost ovlivňovat a proměňovat prostředí kolem sebe – budovat kulturu a podílet se na kulturním prostředí, ve kterém žijeme. Ovlivňovat a vytvářet kulturu patří i k základním prvkům salesiánského charismatu.

3.4.8. Vztahy

K charakteristice mezilidských vztahů patří i jejich duchovní charakter. Ten se výrazně projevuje především ve dvou z nich – v přátelství a lásce, které jsou založeny na svobodě a směřují k naplnění lidského života a jeho smyslu.

3.4.9. Sexualita

Specifické místo v duchovní dimenzi má intimní vztah mezi mužem a ženou, který se primárně uskutečňuje v manželství. Přesto, že se sexualita jeví především jako záležitost tělesného rozměru, projevuje se v ní vztah mezi všemi dimenzemi a duchovní dimenze zde hraje klíčovou a integrující roli. Vydařená sexualita tedy předpokládá dobře uspořádanou duchovní dimenzi včetně etického rozlišování.

3.4.10. Krása

Schopnost vidět krásu a vytvářet ji, je další způsob, jak rozvíjet duchovní dimenzi.

3.4.11. Vztah k Bohu

Nejvlastnější způsob pro naplnění duchovní dimenze je rozvíjení vztahu k Bohu a seberealizace, na základě tohoto vztahu a podle Božího zjevení.

Z toho mohou plynout následující podněty pro stanovování pedagogických cílů:

- Utváření vědomí vlastní hodnoty
- Utváření vědomí hodnoty druhých lidí
- Hodnoty, které ovlivňují rozhodování a vztahy i v ostatních oblastech výše uvedených
- Kultivace svědomí a prožívání vlastní svobody (mravní výchova)
- Uvádění do způsobu života, který se dává druhým
- Hledání a uskutečňování smyslu ve vlastním životě
- Vytvoření příležitosti poznat Boha a jeho dobrotu a setkat se s ním
- Rozvíjení vztahu s Bohem a s církví u těch, kdo již s Bohem žijí

3.5. Fyzická dimenze

K fyzické oblasti patří především tato témata, která je potřeba brát v úvahu:

- Základní fyzické potřeby člověka (spánek, jídlo, bydlení, hygiena...) a jejich zajištění
- Zajištění základních podmínek k životu – obživa, bydlení apod.
- Práce a schopnost pracovat
- Trávení volného času
- Ošacení
- Vztah k vlastnímu tělu
- Životaspráva (spánek, jídlo, pravidelný pohyb)
- Zdravotní péče
- Fyzická zdatnost a rozvoj sportovních a pohybových talentů
- Úcta a správný vztah k tělu, které souvisí s dimenzí duchovní

3.6. Psychická dimenze

Z tohoto rozměru člověka vyplývají následující směry rozvoje mladého člověka:

- Školní výkony
- Rozvíjení duševních nadání a dovedností
- Zájmy a poznávání světa okolo
- Vytrvalost a schopnost překonávat překážky
- Učení se nových věcí v životě
- Schopnost poznávat své emoce a zacházet s nimi

3.7. Sociální dimenze

Tato dimenze zahrnuje rozvoj v těchto oblastech

- Emoční stránka mladých a jejich afektivita
- Sexualita a partnerské vztahy
- Rodina a přátelé
- Umění a krása
- Politika a starosti o věci veřejné
- Pomoc druhým

PŘÍLOHA 4: VÝCHOVNĚ PASTORAČNÍ SPOLEČENSTVÍ A JEHO KVALITY

4.1. Zdroj a východiska

Pro všechny charakteristické rysy salesiánského stylu je prvním modelem oratoř sv. Františka Saleského na Valdoccu, kde Don Bosko vytvořil svou základní zkušenost své práce. Základním prostředím jeho práce se stalo společenství. Všechnu svou činnost dělal nejprve se samotnými chlapci a pak i spolu se svými spolupracovníky, nikdy ne sám. Nepracoval jako guru a izolovaný vůdce, ale uprostřed vztahů a spolupráce ve společenství. Při tom udělal specifickou zkušenost práce a vztahů, které dalo tvar a charakter všem následujícím salesiánským dílům. Salesiánský způsob práce má vždy komunitní charakter a má svůj vlastní specifický způsob utváření prostředí a vztahů. Toto uskupení lidí, které je utvářeno sdílením salesiánského poslání a ducha, nazýváme *výchovně pastorační společenství* (VPS). Nutnost společenství je to dáno také tím, že salesiánský duch vzniká působením Ducha sv. a ten typicky působí ve společenství v něj věřících – v církvi. Výchovně pastorační společenství je tedy také způsob, jak uskutečňujeme církev. V následujícím textu chceme popsat jeho specifické rysy. Tento text popisuje charakteristiku a kritéria pro VPS salesiánského díla zřízeného salesiánskou provincií. V dílech, která uskutečňují např. salesiáni spolupracovníci, mohou být některé charakteristiky odlišné či analogické.

Jednou z nejtypičtějších charakteristik salesiánského prostředí a práce je rodinnost a přívětivé vztahy. To samo o sobě předpokládá více osob, které spolu vytvářejí společenství určitým způsobem. Řeholní stanovy salesiánů nám dávají v článku 16 tuto inspiraci:

Don Bosco si přál, aby se u něho každý cítil „jako doma“. Salesiánský dům se stává rodinou, když v něm vládne vzájemná náklonnost a všichni, spolubratři i mládež, cítí, že jsou přijímáni a že nesou odpovědnost za společné dobro.

V ovzduší vzájemné důvěry a každodenního odpouštění prožívají všichni radostnou potřebu o vše se dělit a vztahy se řídí více postojem srdce a víry než odvoláváním se na předpisy.

Takové svědectví probouzí u mládeže touhu poznat a uskutečňovat salesiánské povolání.

4.2. Definice VPS

Je to **společenství** osob, která zahrnuje v rodinném ovzduší mladé i dospělé, rodiče a vychovatele. Základním prvkem jednoty není pouze práce nebo efektivita výkonů, ale souhrn a sdílení životních hodnot (výchovných, duchovních, salesiánských...), které vytvářejí společnou a autenticky chtěnou totožnost a angažovanost na salesiánském poslání. Nemůžeme tedy mluvit pouze o týmu, jako skupině lidí, které spojuje pracovní úkol, ale o společenství osob, které vytváří síť vztahů, o které se mohou mladí lidé opřít a inspirovat se jimi.

Výchovné – do středu svých projektů, vztahů, zájmů a organizace klade starost o celkový rozvoj mladých, tzn. zrání člověka v každé ze čtyř oblastí jeho osoby.

Pastorační – je otevřená pro sdílení osoby Ježíše Krista, nabízí příležitosti k setkání s Bohem ve společenství lidí a nabízí zkušenost žité církve, aby v ní mladí mohli zažít lidské a křesťanské společenství s Bohem a s druhými.

4.3. Animace ³

Toto společenství aktivně působí především na rozvoj mladých, se kterými se setkává, ale i dalších členů VPS. Tento rozvoj a doprovázení se uskutečňuje na třech úrovních:

³ Pojem „animace“ se zde používá v širokém slova smyslu, který odpovídá užu v italštině a v církevních dokumentech převzatých z italštiny, kde doplňuje pojem „vedení“ pojmem „animace“. Toto doplnění by nemělo být pouze formální, ale mělo by změnit styl

Prostředí

Ovlivňuje kvalitu výchovného procesu a to nejen vnějším prostředím, ale především vztahy a jejich kvalitou, kulturou a atmosférou, která ve společenství vládne. Vztahy v tomto prostředí nejsou jenom funkční. Mladý člověk potřebuje mít síť vztahů, které jsou pro něj určující a které ho svou kvalitou formují. Toto prostředí se projevuje i navenek kulturou prostoru, ve kterém působení probíhá. Kvalita prostředí je rozvíjena a prohlubována vzděláváním a formací členů na úrovních křesťanské, duchovní a salesiánské. Tato kvalita je dána i způsobem komunikace a organizačních procesů v rámci provozu, plánování a rozvíjení činnosti a fungování VPS, vyjasněním kompetencí jednotlivých členů, uskutečňováním spoluodpovědnosti a také kvalitou jejich vzájemných vztahů, které nejsou pouze funkční.

Skupinové doprovázení

Skupinovým doprovázením se nemyslí pouze kvalitní práce se skupinami a jejich moderace, ale také to, že je zajištěn prostor a možnosti pro vznik skupin a společenství (především vrstevnických) a jsou pro ně plánovány výchovné cíle a metody, stejně jako itineráře práce s nimi. Jednotlivé skupiny mají své místo v rámci střediska, případně v rámci celého díla, pokud je potřeba spolupracovat např. s farností. I zde jsou stanoveny kompetence těch, kdo jsou za ně odpovědní. Při své činnosti využívají tyto zodpovědní vrstevnickou dynamiku a zapojují do podílení se na odpovědnosti i animátory.

Skupinové doprovázení se vztahuje i na týmy v jednotlivých programech. I ty mají být doprovázeny a jejich rozvoj je plánován v rámci plánování střediska.

Osobní doprovázení

Doprovázení mladých je výchovný prvek, který je zásadní a nezbytný na všech místech a ve všech dílech, kde s mladými systematicky pracujeme. Zároveň je to prostředek, který je potřebný pro mladé v nejrůznějších životních situacích a v rozličných životních etapách. Není to metoda vyhrazená pouze doprovázení těch, kdo dosáhnou určité křesťanské úrovně, ale naším úkolem je najít způsob, jak doprovázení nabídnout každému, bez ohledu na úroveň jeho fungování v životě.

Doprovázení je také metoda nebo nástroj, který nám může pomoci najít společnou řeč napříč pastoračí, pedagogikou a sociální prací a prostředek, který lze užívat jako společné metody napříč profesemi.

Být osobně doprovázen má být rovněž příležitostí i pro všechny členy VPS, včetně zaměstnanců, animátorů a dalších.

4.4. Struktura VPS

4.4.1. Členové

VPS je tvořena těmito skupinami osob:

Salesiánská komunita – je odpovědná za dílo, které jí bylo provincií svěřeno, a za realizaci salesiánského poslání a rozvíjení charismatu.

Animátoři – jsou nezbytnou skupinou při vytváření VPS. Jejich místo je na pomezí mladých a vychovatelů. Jsou to vrstevníci, kteří jsou identifikováni s posláním a charismatem a podílejí se svou službou na poslání díla. Mají osobní zkušenost se salesiánským stylem a charismatem, jsou jimi osloveni a tuto zkušenost předávají svým vrstevníkům svým specifickým způsobem. Jsou podstatným prvkem a tmelem při vytváření sjednoceného rodinného prostředí. Jejich základní kvalitou je jejich mládí, zkušenost se salesiánským stylem, otevřenost vůči němu a identifikace se salesiánským prostředím. Často tolik nezáleží na formálním formačním procesu jednotlivých animátorů, jako na jejich

komunikace. Zatímco ten, kdo „vede“ je v čele a přináší často vlastní impulsy, tak ten kdo „animuje“ probouzí potenciál členů společenství, takže spíše objevuje, povzbuzuje a moderuje.

faktickém ovlivnění charismatem a otevřenosti vůči němu. Z toho plyne, že mnoho dobrovolníků jsou animátory, ale ne každý dobrovolník je i animátor.

Zaměstnanci – podílejí se svou prací na realizaci poslání ve společenství s komunitou, animátory a dobrovolníky. Jejich úkolem je najít rovnováhu mezi pracovními hranicemi, profesionalitou a otevřeností charismatu a identifikací s ním.

Mladí – jsou odpovědní za svůj růst a rozvoj a spolupracují na něm s vychovateli. Proto jsou aktivní partneři v procesu výchovy a součástí VPS. Je důležité, aby se také podíleli na systematickém rozvoji VPS;

a jejich rodiče – mladým se věnujeme vždy v kontextu jejich rodiny. Rodiče jsou prvními odpovědnými za výchovu svých dětí a tak k nim přistupujeme. Hledáme tedy cesty jak, jak je zapojit jako aktivní členy VPS.

Další, kdo se podílí na poslání – do VPS patří další osoby, nakolik jsou zapojeny do poslání a jsou do něj angažovaní.

4.4.2. Animační jádro

Je skupina osob, které zajišťují kvalitu a koordinaci, zvláště salesiánskou identitu a výchovnou a evangelizační kvalitu. Nemusí to být nutně formálně ustanovené řídicí grémium.

- Je složené ze salesiánů a laiků, kteří jsou identifikováni s posláním s preventivním systémem a salesiánskou spiritualitou.
- Jejich úkol je zvát, zapojovat a motivovat ostatní kolem.
- Používají k tomu charismatické svědectví.
- Salesiánská řeholní komunita se svým duchovním dědictvím, pedagogickým stylem a bratrskými vztahy vydává orientující svědectví pro pastorační identitu animačního jádra a je odpovědná za rozvoj působení animačního jádra.

4.4.3. Rada VPS

Je společenství osob, které jsou odpovědné za uskutečňování poslání místního díla, především prostřednictvím realizace výchovně pastoračního projektu. Je tvořena lidmi, kteří propojují svou část díla, které zastupují, s ostatními členy VPS.

4.5. Kvality VPS

V tomto dokumentu popisujeme kvalitu VPS podle čtyř rozměrů první Don Boskovy oratoře – domova, farnosti, školy a hřiště. Ty zároveň tvoří kritéria pro posouzení kvality každého díla.

Domov, který vytváří zkušenost „rodinného ducha“

Tato zkušenost se stává konkrétní ve chvílích, kdy jsme přijatí a pochopeni, máme prostor říci svůj názor a učíme se v dialogu naslouchat ostatním.

Je to bezpečné prostředí, které umožňuje být sám sebou a ukázat i svou křehkost.

Ke kvalitám domova patří:

- Asistence – autentická přítomnost mezi mladými na základě autentických přátelských vztahů
- Přijetí, které umožňuje projevit se autenticky
- Respekt k potřebám druhého
- Empatie a pozorné přijetí
- Naslouchání trpělivé
- Touha přivést mladé k setkání s Kristem

Prostřednictvím vztahu založeného na těchto kvalitách vzniká:

- Trpělivý dialog, který respektuje situaci a tempo mladých v jejich konkrétní situaci

- Dialog jako vzájemné sdílení hodnot
- Tato atmosféra vytváří základní podmínky, aby mohli mladí zrát ve všech aspektech svého života

Kvalita domova vyžaduje, aby i účastníci měli základní ochotu ho spoluvytvářet, jednak vlastním respektem k druhým a také aktivním přístupem a spoluodpovědností za společné prostředí, nakolik jim to dovolí jejich osobní situace. Proto v tomto dokumentu záměrně nehovoříme o bezpodmínečném přijetí, protože tento pojem může působit zavádějícím způsobem.

Prostředí domova samo o sobě nemá smysl, je to prostředí, které je půdou pro růst a výchovu.

Farnost, které nabízí příležitost setkat se Boží dobrotou

Východisko pro tuto kvalitu je přesvědčení, že

- autentický vztah člověka s Bohem
 - je možný založit pouze na jejich osobním setkání
 - je nejoprávněnější cesta vedoucí k naplnění lidského života
 - zapadá do podstaty lidské osoby
- každý mladý člověk má právo dostat tuto nabídku
- Bůh se s každým z nich chce setkat

Toto prostředí tedy nabízí přiměřené a vhodné možnosti pro mladé, které vytvářejí příležitosti poznání Boha a setkání s ním.

K tomu patří i hodnověrné svědectví o víře prožívané ve společenství způsobem, který je pro mladé přitažlivý a který ukazuje, že víra je něco, co je dostupné i pro ně.

Škola, která připravuje na život

Kvalita školy se uskutečňuje zprostředkováváním nabídky prostředků a zdrojů potřebných k tomu, aby každý mladý člověk v sobě rozvinul základní schopnosti a postoje pro život ve společnosti, především v oblasti vzdělávání, ale nejenom nutně tam.

Vychovatel musí proto hledat a nacházet bod přístupný k dobru u každého mladého člověka, který je východiskem cesty integrálního dozrávání, které přiměřeně rozvíjí všechny oblasti jeho osoby.

Mladý člověk je protagonista své vlastní zralosti a rozvoje. Ten, kdo ho doprovází na cestě, mu dává potřebné nabídky pro harmonický rozvoj jeho osobnosti, v společenském životě založeném na respektu a dialogu, aby tak formoval jeho kritické a zodpovědné svědomí. Toto doprovázení se rovněž uskutečňuje na úrovni osobní, skupinové a na úrovni prostředí.

Hřiště⁴ - místo, kde se přátelé potkávají a žijí v radosti

V této kvalitě nejde především o možnost fyzického pohybu, ale o prostor k neformálnímu, spontánnímu a přátelskému setkání. Kvalita neformálního setkání vychovatele a mladého člověka spočívá v tom, že vychovatel dělá aktivně a dobrovolně první krok k mladému člověku za svoje formální povinnosti a tím mu dává zakusit, že o jeho vztah stojí, že je mladý člověk pro vychovatele důležitý. Tento přátelský vztah se však odehrává v rámci vztahu pomáhajícího, a proto i prostor pro toto neformální setkání musí být jasně definovaný, aby mohly být bezpečně zachovány role a hranice všech zúčastněných a zároveň byl vytvořen prostor pro srdečnost a spontánní setkání, které dává zakusit mladým lidem, že jsou pro vychovatele důležití.

Pokud má prostředí tuto kvalitu, představuje srdečné prostředí, kde se vytvářejí vztahy přátelství a důvěry. Je zde možné upřímným a bezprostředním způsobem nabízet hodnoty a vztahy vzbuzující důvěru. Tato kvalita umožňuje překročit formální hranice působení a vytvářet přátelský a zároveň bezpečný vztah, který se neomezuje na formálně naplánovanou činnost, ale projevuje se ve chvílích spontánního setkávání a osobního setkání.

⁴ Viz. Don Boskův Dopis z Říma.

PŘÍLOHA 5: TŘI ZÁKLADNÍ PRVKY PREVENTIVNÍHO SYSTÉMU

Preventivní systém je nejen metodologie salesiánské výchovy, ale je také vyjádřením výchovného stylu, který vychází z kvality a zralosti osoby vychovávajícího a nelze zcela určit hranici, která by oddělovala odbornost a lidskost. Preventivní systém je zároveň vtělením salesiánského charismatu jak v práci s mladými, tak v životním stylu těch, kdo tomuto charismatu zasvětili svůj život. Jeho základem je výchovná láska, která nachází svůj vzor a zdroj v lásce Dobrého pastýře. Základní principy a hodnoty preventivního systému tedy najdeme v příloze věnované salesiánskému charismatu a kvalitám VPS. Zde je doplníme stručným popisem tří hlavních prvků, kterými jsou rozum, laskavost a náboženství. V přehledu přinášíme základní charakteristiku každého z nich.

Tato kapitola rozhodně nevyčerpává popis preventivního systému. Pro podrobnější studium odkazujeme např. na publikaci M. Kaplána *Výchova v salesiánském duchu*.⁵

5.1. Rozum

Představuje racionální rozměr preventivního systému, zahrnuje v sobě stanovení přiměřených cílů vzhledem ke schopnostem mladých, plánování výchovného procesu vzhledem k těmto cílům, rozumnost a přiměřenost nastavených pravidel, porozumění mladým lidem, příčinám jejich problémů a hledání možných řešení pro jejich potíže a stanovování rozvojových itinerářů, znalostí a dovedností, které tvoří odbornost vychovávajícího apod. Uplatnění rozumnosti ve výchově směřuje ke zralému uskutečňování svobody a odpovědnosti v životě, ke kterému patří i dobré rozlišování mezi dobrem a zlem, které Don Bosko považoval za dovršení tohoto prvku.

Pokud **posuzujeme** výchovnou situaci podle principu rozumnosti, zvažujeme a plánujeme výchovné intervence z hlediska výše uvedených hledisek (cílů a přiměřených metod) a efektivity, jak jich dosáhnout.

5.2. Náboženství

Dnes bychom tento prvek možná nazvali spíše vírou, ale používáme tradiční Don Boskův název náboženství. Zahrnuje východisko salesiánského poslání, které vychází od Boha. S ním souvisí i motivace vychovatele, míra jeho výchovných ambicí a pohled na mladého člověka, na jeho hodnotu a smysl života, které vidí pod zorným úhlem víry a to ovlivňuje jeho plánování a rozhodování. K tomuto prvku patří i autentické svědectví o vlastní víře.

Naplnění tohoto principu znamená mít:

- dostatečnou motivaci k práci s mladými, aby umožnila dlouhodobě zvládnout frustraci z jejich opakujících se neúspěchů či selhání
- porozumění mladým, které umožňuje vnímat a ocenit jejich nepodmíněnou hodnotu i při realistickém posuzování jejich chyb
- vidění potenciálu mladých, který je otevřen do věčnosti
- perspektivu pro plánování cílů výchovy, která zohledňuje i transcendentní cíle
- zdroj pro naději, která umožňuje překovávat nezdary, jde za logiku „tady a teď“ a vytrvá

Podle tohoto principu **rozlišujeme** a plánujeme výchovné intervence tím, že se snažíme postavit si mladého člověka do perspektivy Božího pohledu (Jak tohoto mladého vidí Bůh? Co mu nabízí?). Toto rozlišování bere v úvahu nepodmíněnou hodnotu mladého člověka, jeho perspektivu vzhledem k věčnosti a hledisko naděje, která překračuje „tady a teď“.

⁵ K dispozici na webu <https://www.sdb.cz/wp-content/uploads/2018/11/vychova-v-salesianskem-duchu.pdf>

5.3. Laskavost

Zahrnuje kvalitu výchovného vztahu, který přijímá mladého člověka s láskou a vřelostí a dává mu zakusit uznání a porozumění. Pomáhá mu objevovat jeho hodnotu a možnosti. Zahrnuje v sobě vztahovou a emoční vyzrálou výchovávajícího, která umožňuje ve vztahu uskutečňovat potřebnou blízkost a zároveň dodržovat hranice a zajistit tak bezpečný prostor pro mladé. Tento typ vztahů je v základu rodinného prostředí, které je otevřené nově příchozím. Realizace tohoto prvku umožňuje mladému člověku zakusit lásku, která je silou integrující a rozvíjející osobu člověka. K tomuto prvku patří i požadavek Dona Boska: „Snaž se učinit milovaným“.⁶

Pokud **posuzujeme** výchovnou situaci na základě tohoto principu, hodnotíme a plánujeme výchovné intervence z hlediska vztahu a hledáme způsoby, jak uskutečňování srdečného a laskavého vztahu k mladému člověku může být formativní a rozvíjející zkušenost v jeho životě.

⁶ Viz. Dopis z Říma.